

Forn de calç de Cal Fèlix

Subirats

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Coll de la Creu d'Ordal, límit amb Vallirana

Coordenades:

Latitud: 41.39005
Longitud: 1.86785
UTM Est (X): 405347
UTM Nord (Y): 4582676

Classificació

Número de fitxa: 08273 - 239
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Element arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle: XIX-XX
Estat de conservació: Regular
Notes de conservació: L'estructura arquitectònica adjacent al forn pròpiament dit, això és, els espais de treball situats al davant de les boques del forn, es troba pràcticament enrunada.
L'interior de les boques del forn està reomplert de terra.
Protecció: Inexistent
Accés: Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat: Privada
Titular: Ref. Cad.: 011A00018
Autoria de la fitxa: Josep Anton Pérez
Data de registre de la fitxa: dt., 10/10/2006 - 02:00

Descripció

Forn de calç de grans dimensions, dotat de dues boques d'alimentació de combustió, que destaquen per tenir l'arc d'entrada fet amb blocs de pedra de sauló, de color vermell, coneguda també com a pedra d'esmolard vermella, dotada de propietats refractàries. Aquestes boques es troben al basament d'una gran "davantera", paret feta amb blocs irregulars de pedra calcària, on es deixava l'obertura de la boca d'entrada per tirar llenya. Les boques tenen unes dimensions de 2,20 m. d'amplada per 1,70 m. d'alçada. Aquesta davantera té una longitud de 21 m.; i es poden apreciar dos trams: des de l'esquerra fins a la meitat hi ha un primer tram, que a la seva part més alta és recte; el segon tram, que ocupa l'altra meitat de la davantera, presenta, en canvi, una forma lleugerament arrodonida a la seva part més elevada. Als dos trams s'observa una filada d'encaixos de bigues de forma quadrada que va d'extrem a extrem de la paret.

A uns 3,50 m. per davant d'aquest mur s'observen quatre columnes fetes de pedres lligades amb morter i arrebossades amb ciment, disposades de forma paral·lela a la paret anteriorment descrita, amb una distància aproximada de 4,80 m entre cadascuna d'elles. Les dues columnes que hi ha als extrems formen part d'un mur que tancava l'espai entre aquesta filera de columnes i la paret davantera del forn, i tenen una forma quadrada, mentre que les dues columnes que resten enmig són cilíndriques. Sobre les dues columnes situades més a l'esquerra es conserva una biga de ferro que conformava una gran entrada. El conjunt formava una gran nau coberta dividida en quatre grans espais, que permetia als calcinaires treballar a cobert; s'entrava per les portes situades entre les columnes, i des d'aquestes fins a les boques del forn restava un bon espai de treball.

Immediatament darrera del forn, en un pla superior al que presenta les obertures de pedra de sauló, s'observen dues cavitats de forma circular associades a cada forn. Aquestes cavitats estan actualment reomplertes de terra, si bé es poden observar dues filades de blocs de pedra rectangulars que recorren el seu perímetre.

A l'esquerra del conjunt es troba una casa enrunada que servia com a aixopluc als calcinaires, i a uns 50 m de distància del forn es troba la padrera d'on s'extreia la roca de la qual s'obtenia la calç.

Observacions:

Per les seves dimensions, es tracta d'un dels forns més importants que es poden trobar en aquestes contrades. La concentració dels tres elements (forn, pedrera i caseta), converteix aquest punt en un lloc d'interès didàctic per entendre el funcionament dels forns i d'una feina molt comuna a les contrades, la dels calcinaires.

Història

Aquest forn el van començar a fer funcionar l'Eugeni Vendrell i el Fèlix Ros. Anys després, va passar a mans d'un tal Sr. Camins, de Badalona, i aquest el va vendre al Sr. Roca, de Molins de Rei, i propietari d'altres forns.

El fet que hi hagi dos forns permetia que quan un estava en funcionament cremant la llenya i coent la pedra, en l'altre s'estaven fent els preparatius per fer la volta a l'interior del forn. D'aquesta manera no es parava mai la producció i els treballadors tenien feina durant tot l'any. Tots els que hi treballaven cobraven un jornal; hi varen treballar gent d'Ordal, del Pago i d'altres contrades. Per fer-ho funcionar hi participaven més de deu persones entre els que recollien la llenya i els que treballen en el forn de calç. Esteve i Mensa (2002) Segons els mateixos autors, als que hem consultat les dates de funcionament, el forn devia estar en actiu fins la dècada dels 70.

El procés de fabricació de la calç començava a la pedrera, on els homes esmicolaven la pedra i li donaven forma. Un cop trencada la pedra, la transportaven fins a lloc amb una vagoneta i la descarregaven a l'esplanada que hi havia a la part superior del forn. Aleshores, l'interior del forn s'omplia o bé de feixines o de taulons de fusta, que feien la funció de bastida, a una altura d'un metre aproximadament. Després es feia una volta amb les pedres, era una operació complicada que no la sabia pas fer tothom. La volta es

començava a aixecar al cim de la banqueta, que era una mena de banc que hi havia al voltant del forn. Quan estava feta la volta, el forn s'acabava d'omplir de pedres de totes les mides fins a dalt de tot. Després es col·locava el que en deien "curull", una volta feta de pedres grosses i de grava petita anomenada "replom", en la part superior del forn, per seguidament tapar tots els forats amb calç amarada, deixant solament una corona en la part inferior del curull sense tapar. Al sector de la porta s'hi feia la "davantera", una paret que tapava la boca del forn, s'hi deixava un forat, que era per s'afegia la llenya. Quan s'hi començava a fer foc, operació que solia durar entre vuit i deu dies, tot depenia de les mides del forn, sempre hi havia un home sense parar mai (dia i nit). Per això, rotativament es rellevaven entre ells en torns de tres hores, i anaven d'aquesta manera alimentant el forn. Per a fer una cuita de calç se solien gastar de mil a dues mil feixes de llenya, les quals es dividien en 4 gavells (feixos més petits) per facilitar l'accés amb la forqueta a dins el forn. Per conèixer quan la pedra era cuita s'havia de vigilar el fum negre, però cap al final de l'operació el fum es tornava totalment groguenc i quasi desapareixia. Llavors es tapava totalment la part superior del curull amb calç fins que el foc s'ofegava, era constantment vigilat perquè no es tornés a encendre. Un cop apagat el foc, el forn es tapava durant un parell de dies i, en acabat, s'anava per treure la calç i carregar-la als carros. El procés de treure la calç començava per l'obertura de la portella situada en la part inferior del forn. Seguidament i amb una barrina o un pal anomenat "perxa", es feien baixar les pedres de la part superior. A vegades es col·locava una planxa de ferro en l'interior del forn per facilitar la recollida. També, en l'exterior i en la part superior del forn, es feia un forat per qual es burxava amb un ferro les pedres, per fer-les caure i després arreplegar-les. La cocció feia la calcinació de les pedres calcàries. El carbonat de calç s'havia descompost en òxid de calç i anhídrid carbònic, que era eliminat en estat gasós per la part alta alta del forn; a l'interior restava l'òxid de calç viva. De mitjana 100 kg de pedra calcària es convertien en uns 46 o 50 kg de calç viva, en forma d'uns terrossos tous i molt porosos. En cada fornada sortien 22 o 23 camions de 6 tones, plens de calç. Finalment s'escurava l'olla, que era el procés de neteja de tota cendra que hi havia a dins el forn. Esteve i Mensa (2002)

Bibliografia

ESTEVE, J.; MENSA, K. (2002): "Els forns de calç", A "Revista de l'Ateneu" n. 37. Ordal.

